

Derzsy-Ben Ond

Évszakok

I.

Atol a forró sínen kuporgott, s a térdére biccentette az állát. Délelőtt a Kab-hegy déli oldaláról jutott a Csinger-völgybe; Úrkút irányába masírozott, azonban a szurdok függőleges falai befelé csábították. Utolsó három szem kekszét halászta ki dobozából, előbb a sarkaikat csipdeste, majd az egészet bekebelezte. Két flakonját reggel megtöltötte, meglangyosodott bennük a víz, öblögetve húzott az egyikből. Terpesztve addig dőlt a hátzszakjának, amíg nyakában támadt feszülés felülésre nem készítette.

Befalazott akna mellett hatolt a bükkösbe. Az enyhe emelkedőn bordás-sá száradt a talaj, tőzeges sávban porhanyós buckákat képzett a hordalék. A nyiladék meszes földjén meggyorsíthatta lépteit. Az irtás szélén, a napos foltokon, réti nyúlhere virágbozontjai között kései vadszázsorszörépek kandikáltak. Kitüremkedő kövekre vizelt, ügyelt, hogy minden részüket benedvesítse. A tisztáson a friss szél arcába fújta a vadszeder szárai között meggyúlt meleget; megtorpant, hogy újabb fuvallat legyintse. A vidék hepehupái a Fekete-hegyet juttatták eszébe. Akkor a Bika-tónál táborozott. Harasztos zugolyból széles platóra tévedt, fölébe nőtt a tájnak. A parton kényelmesebb vackot készített; ágakból és sásból tetőt eszkábált, aláfeküdt, hogy beszívja párolgásukat. Nem tervezte, hogy odébbáll, de a szomszédoság kikergette. Az éhség nem kínozza, nem csaponganak az étel körül a gondolatai, ellenben fél nap víz nélkül elég, hogy zaklatottá váljék. Legjobban higgadtsága elvesztésétől félt. Ódörögdon a kútból engedett vizet, az öregasszony gyanakodva fürkészte, még akkor is a kapuban ácsorgott, amikor eltűnt a kanyarban. Rossz érzéseket keltett a hely, mintha háború sújtotta területen járna; pusztulás a külső házaktól terjedt, a kis téren is felismerte nyomait, nem hallott ugatást, úgy képzelte, minden ablakból szemmel tartják. Még aznap a Sáska temetőjében töltötte meg flakonjait. Az új házak mentén ténfergett a Faluházig, fa tövében aludt, álmában a pázsitfűbugák illatára ismert. Kétnapi gyaloglás után ért a völgybe.

A cirregő távvezetékek alatt vándorolt, az eget pásztázta. Hamarosán elkószált, a nedves patakmederhez igazodott. Végül onnan is elbolyongott, és a ritkás fák között kaptatott. Lemenőben volt a nap. Sziklagyepes púpot keresett, ahonnét elláthatott a hegyekig. Korhadtt ágakat aprított, gallyakkal és száraz fűvel gyújtott alájuk. Lobogott a tűz, amikor ráakadt a csónakra. Fél evezője maradt, tolla csaknem egészében letörött, villáját könnyedén kifeszegethette volna. Beillesztette a nyelet, és elhelyezkedett az ülökén. Hiányzott a csónak orra, ott a fenékrács alig sérült, palánk repedésébe lábtámasz szorult. Cipőjével a levélhalomba fúrt, sáros hátú bőrfutrinka szaladt ki alóla. Húzott az evezőn, másik kezével is ugyanazt a mozdulatot végezte; előrebukott, végül kiegyenesedve megmerevedett. Figyelte, amint a vöröslő nap megszínezi a lombokat.

Kihajolt, hogy elolvassa a felírást: FOR...; másutt lekopott a festék. Találgatott, végül késével betűket karcolt a hiányzók helyébe: FORESCO. A csónakot megemelte a faránál, s másfél méterrel arrébb taszigálta; peremére ereszkedett, megkísérelt hintázni rajta, súlya egyik bordát elroppantotta. A leszakadt darabokat a tűzre hordta, aztán egy vászontáskából rézfülű üstöt fordított ki, feltöltötte vízzel. Két botot vert le, és rákalapálta a láncot. Táplálta még a tüzet, majd két kampóval felakasztotta a bográcsot. Amikor forrt a víz, levesport öntött az edénybe, megkavarta, s pólójával megcsípve, felkapta a tűzről. Ameddig hűlt, előszedte zsákjából a Coltot. Fénylett a csiszolástól. Belefújtt, megpörgette a dobót. A töltényűrbe csúsztatott egy golyót. Benyomta a dobrögztítő tolókáját, utána a karjához préselve a fegyver csövét, megcélozta előtte a legnagyobb követ. Eltüntette a lószert, smirglivel a kakast dörgölte, amíg szétfoszlott a papír. A revolvert rongyba bugyolálva visszatömködté a zsákjába. Törökülésbe ereszkedett levese elé, és kikanalizta. Két szelet kenyeren sercli penészedett, krémsajtot kent rá, tördelve tette a szájába. Fatörzsnek vetette a hátát. Alig látszott a napból, hosszú árnyék nyúlt a lábához. A tücskök az erdőben is hallatszottak, felriasztott mátyásmadár repült el felette. Leterítette a szivacsot, és hálósákokat fektetett maga mellé. Miután kétszer elmormolta a Foresco nevet, elhajolva próbált egy hangyára köpni. Foresco, mondta utoljára, és ráhengeredett a pehelysákra. Hűvösebb széléhez simította az arcát.

Lármázó szarkákra fülelt. Tűt és cérnát piszkált elő hátizsákja oldalzsebéből, s a félméternyi cérnát befűzte a tűbe. Lerántotta a nadrágját, és szárán keletkezett hasadást kezdte összefércelni. Nem ért a végére, elfogyott a cérna, elvarrta a végét, aztán visszahúzta a nadrágot. Már szürkült, amikor megkotorta a parazsat. Ágakkal felszította a tüzet. Holmija közül kibányászta a papírokat, bepiszkolódott levél volt legfelül, sok hajtogatásától beszakadt. Elolvasta a megszólítást: *Kedves Apa! Átsiklott két bekezdésen, szeme ugrált a sorokon: biztos azt hiszed, hogy... aztán másnap már megint... megint így jártam, tudod... megfogadtam, hogy ezután...* Távolabb tartotta a levelet, az aláíráson állapodott meg a tekintete. Visszadugta a borítékba, és a tűzre hanyra. Guggolt, amíg elhamvadt. Még a pernyébe karistolt, utána iratait kapta fel, azokat is ráhajította a lángokra. Visszatelepedett a derékaljra. Farzsebében lapokat talált, összegyúrte. Négykézláb kepesztett a parázshoz, elhajította a papírgombócot, s fújta, amíg fellobbant.

Csuklyát használta párnának. Celofánba ragadt cukorkára lelt, szopogatta. Felpattant, térképet cibált ki a zsákjából. A zacskóba suszterolta, amelyben a levelet őrizte, és egy tuskón kővel befedte. Elsétált a fáig. Felbámult a csillagokra; téblábolt még, majd hanyatt dőlt a fekhelyén. Nem sokáig hunyta le a szemét, hajtotta a szúnyogokat, végül nejlondarabot lebbentett magára. Felmorajlott az ég, hamarosan villanások érezték az eget. Cseppek kopogtak takaróján. Kiszabadította a kezét, s már zápor zúdult, amikor a fa alá húzódott. Hallgatta a sustorgást, s alighogy feszítést érzett a lábában, kinyújtózkodott. Villám cikázott, dörrenéssel megvilágította a tájat. Hirtelen sötétben a látvány másodpercekre élesebb kontúrt nyert; amint fordult, dombok vonala világlott a szeme előtt. Nekitámaszkodott a törzsnek, beburkolózott. Felerősödött a szél, bőrére seperte a permetet. Nem erőltette az alvást, egy óra is eltelt, amikor elbólintott. Sokára ocsúdott; az égzengés abbamaradt, csendes eső hullt, a szél,

habár most is gyorsan változtatta irányát, nem lobogtatta leplét. Nem érezte, hogy környékezné az álom, már felkelt a nap, amikor eszmélt. Elgémberedtek tagjai, fázott. A berkenyék csillogtak az esőtől, a galagonyabokrok között halvány pára derengett. Felkapaszzkodott a meredélyre, a bokorfüzéreket kémlelte. Bogáncstüskén hajnalpírlepike narancsfoltos szárnya akaszkodott. Meglepte. A nőstények már rég lerakták petéiket és elpusztultak. Kőhajításnyira a cserjeszintet veresgyűrűk alkották; meghőkölt, vállmagasságba meredt: vöröshangyák tetveket fejtek, itták váladékukat. Egy ideig a hajlat vezette, majd a köves kaptatón haladt. Perzselt a nap, amikor táborhelyre kódorgott. Gát tetején billegett; megállt a betontám végén, elnézegette a szitakötőket. Vörös hasú unkáknak hangját követte. Harminc méter hosszú horpadás tartóztatta, meggyűlt benne a víz, a békák már jó előtte elhallgattak. Délre felszáradtak a növények. A lapulevelek rőzsekupacot rejtegettek, alját könnyűszerrel meggyűjthatta. Vízet forralt, teafiltert lógatott belé, papíráról serpenyőjébe kente a vaját, két szelet kenyérét megpirította, utána fokhagymával dörzsölte. Ebédje végén a serpenyőt és két tányért odaajtette, ahol a fát szerezte. Kibújt a pulóveréből, zsákjába passzírozta; botot szedett fel, és vaddisznócsapáson bandukolt a sűrűbe.

Az őz közel engedte, megcsapta szaga; meglapult, amíg feljebb szökölt. Amikor felé óvakodott, megugrott, visszhangzott dobogása. Vastag avarban caplatott, néhol komposztálódott, gombafonadékok szótték, nyirkos részébe markolt és az orrához emelte. Pudvásodó fenyőt harkály vájta; szétszórt morzsákkal tisztogatta a kezét. Kékes tojásbélyen taposott. Feje fölött bukkant a feketerigó-fészekre, földet tapintott belsejében. Elpusztult fenyvesben cselengett. Ahol megmaradt a kéreg, könnyen lepottyant, egyik alatt pókbölcsök simultak. Megbontotta az egyik vattaszerű bugyrot, a sárga peték hasonlítottak az ikrához. Egy másikat áttetszőbb burok védett, kivehette a pókgomolyagot. Kisbaltájával forgácsolni kezdett egy fát, s amikor félig lefaragta, vállával nekifeszülve eltörte, reccsenéskor fűrészpor szitált. Némelyik olyan régóta állt holtan, hogy gyökerük is elkorhadt. Újabb két fát döntött ki. Az egyikből kiszakadt egy darab: szarvasbogár lárvája került a fényre, szarva ráhajolt potrohára, fehér volt, hántott dióbélre emlékeztetett. Szeme pár hetes madárfióké is lehetne a tojásban. Helyére akarta passzítani a darabot, de nem illeszkedett, kendőjével rögzítette. Melege lett, izzadság hátához tapasztotta az ingét, kigombolta, s amint mezőre csatangolt, szél lobogtatta. Házakat látott, fehér sebet a hegy oldalában: kőfejtőt. Arra a villanydrótok acéllábakon kapcsolódtak, s ahol kilométeren egyenesen futottak, három utca szélességében kiirtották az erdőt. Lejjebb faoszlopokon huzalvégek csüngtek; transzformátort vett észre, köré telepített bokrok színe annyira elütött a fákétól, hogy arra csalogatták. Kiszántott csíokban baktatott; borókáligetben forrás mosott a mészüledékek metszésébe. Csúcsosodó cirokkaréjban a durvább szakállúakat vizsgálgatta, közepükön a talajt a vaddisznók koloncokba túrták. Sötétebb sávban lóherék virágoztak, bükköny állta útjukat, kék boglárkalepkék rókaürülékre gyűltek. A trafóházhoz irtás csatlakozott, néhány tönk kisarjadt; jobbra bevágott, s már az árvacsalános részen magaslatnak gyürkőzött. Fekete harkály hangját hallotta. Amikor közelebb kóválygott, elszárnyalt.

Elhagyott hangyavárra ült, a térdét masszírozta. Hátára tűzött a nap; árnyékokat keresett, batyuját a feje alá igazgatta, és ellazult a földön. Összesodort és

bekapott egy csalánlevelet. Csillapult szomjúsága, szúrás térdéből a lábszárába is befészkelődött. Derekában szaggató fájdalom éledt, mozdulatlanul várta, hogy zsibbadássá enyhüljön. Két óra múlva hideg rázta. Köteg gallyból tüzet rakott. Lángok fölé nyújtotta a kezét, forróság öntötte el. Amikor a parazsat már hamu borította, rávizelt. Égető érzés süllyedt húgycsővében; előbb sajgott, majd nyilallt a veséje. Sarka is lüktetett, de amint a katlant érintette, megfeledkezett a fájdalomról. Elbóklászott az ösvényről. Az aljnövényzetet kovabarázdák szelték; párafoltokat bolydított, kigőzölgések is átalakultak. Kőfolyásokat keresztetett; szikkadt folyómederben lépdelt, omlatag partjairól gyökerek lógtak. Morzsalékony sziklák tornyosodtak, megelevenedtek a lebukó nap sugaraitól. Újra fák árnyékoltak, a kőtömbök ritkultak, meredek mélyedések és emelkedők váltogatták egymást. Kőagyakban bujkált, némelyikből mászva evickélt elő. Bojtorjános zugban hasadékot fedezett fel. Beleheveredett. Levette a cipőjét, pulóverét tarkójához göngyölte, hátizsákot a lábának billentette. Kiráncigálta a Coltot, belenézett a csövébe, és meghúzta a ravaszt.

II.

A kósza felhő alacsonyan szállt a topolyák fölé, menekültként málladozott, mintha a jégkalpagos hegy rongyolta volna. A meredély óriás kőodvaiba sereglett a sötét, megeredő hóesésbe pillogott. A tó közepe nem volt behegedve, tükrére öntött olajtól hályogosodott. Partján jégikrák ráncolódtak, szélesebb teraszokra kásahuppok pecsételtek. A kerek holdat, úgy tűnt, felhőből nyírták, égszínű közepét fuvallat is lyukaszhatta. A patak a szántó oldalából bújt elő, számarkórós hasítékban mélyen szétterült; tocsogóban kiemelkedő kövek akár a koponyák, legömbölyített tetejükre éjjel likacsosan fagyott a hó. Mellőlük a füzek érezték vesztüket, vesszeik leverték már a havat, most is nyöszörögtek; legvastagabb águk a földre könyökölt, kimosott gyökereik a túlpartba kapaszkodtak, facsarodott törzsük is arra dőlt, a vízre sutyorogtak. Szél kószált közöttük, vehemensebbek a mezőn kakaskodtak. A hegytől felhőraj közelített, a bodrosak szakadozottan csalinkáztak, nyeszletten eltunyultak.

Ahol a szúrós bozót kivetette az ösvényt, ráolvadt a hó, többször elkanycogott, mintha nem tudná, mit kezdjen a hirtelen nyílt távolsággal, aztán megszelídült, cirbolyák terelték, s már a hócsatakba fúlva irányult a kisiúra. Elmélyülten dolgozott; hóembere nyakából feszes zsinég hurkolódott a puszpángágra. Oldalánál fiatal kajsziparackfa vesztette el koronáját, gyökeréből mirabolán nőtt előző tavaszon. A kisiú abbahagyta a hóember gyurkodását, visszaindult lábnyomában, újat mélyesztett a régi mellé, komolyan szemlélte, bal lenyomatához bal cipőjével taposott, nem tette elégedetté, az új formát egy másik olvatag hegyéhez igazította. A havazás hevesen rákezdett, selymesebben neszegett, pettyei kicsipkedett tésztaként potyogtak a földre, eltüntették a nyomokat, tapadósan ültek, a szél hármat sem billenthetett rajtuk. A gyerek sapkáján a pelyhek cseppekké változtak, gyorsan fogytak, bóbítáján, ahová napsugár vetült, gyöngyökként laktak.

A láthatáron valami lobot vetett, mocorgott, belemetszett a vetés szalagjába, nem fedte fel a párafüggönyt. A sárga pászma duzzadt, mintha súlya lenne,

megindult a lanka görbületén, felfelé is ágazott, megbolygatta az eget, motozó levegő felette csuszamlott. Bíbor is maszatolt, csaknem a görgeteglejtőig csurrant. Alábbhagyott a hózápor, vízszintesen suhanó szemeit a messzeség szívta, a kúpos hegyről süvítő szél tódult utánuk. Átderengő nap árnyat keltegetett, a fenyves foltja végignyalt a havon, aláhúzta a kálváriadombot. A kisfiú napraforogókórót bökött a hóemberbe, megpaskolta környékét. Tököfedőnek piros csákot húzott rá, szemeket vadrózsabogyókból mintázta. Összekapart még kevéske havat, vastagított az alak közepén; fejét a tuskóra állva érte el, ferde vállakat egyengetett. Avított köpennyel fedte, két gombja fityegett, s amelyik hiányzott, arra tobozorr vetített árnyékat. Hódara kopogott a galléron, csillapultával néhány pihe pilinkélt, a szél még utoljára begorombult: mező karimáján felszakadt a fátyol.

Hánykolódott a fenyves, susogást szült, fickándozó légtömeg belefütyült. A fák újabb hangot fialtak, megkergült pöffenetek szelték, a meddőhányó sóhajává ványadt. A szélzúgás messziről ócsárolt. A nap ugyanúgy kókadt, de alighogy bömbölés, nyívás támadt, kévei megfürödtek a havon. A kisfiú felfigyelt; megfordult. A szél megrohmozta, lobogtatta a kabátját. A fenyvesre tekintett, vajúdik-e még, azután havat tapasztott a hóember oldalára. Tapicskolástól annak színe, ahogy a hámozott alma, barnult. Sarkával csíkot húzott; minden rúgáskor csizmáján fröccsentek a göröngyök. Körbejárt, felszegte a fejét; megvonaglott ajka, mintha fájna a biccentés. A partoldal jegesedett a lesiklásoktól, a szánkóra hasalva nekiiramodott. A végén lábával lökdöste magát, így sem jutott sokkal messzebb. Hátára dőlt, mormogott, száját csukva-zárva mélyített a hang tónusán. Újra lecsúszott; belezuppant a hóba, meghentergett. Hasa alól botot kapott elő, bicskával lehántotta a héját, majd a hóemberre dobta. Többször belebökött, kevéssel a föld felett tudta felnyársalni. Fej nagyságú golyóbisokat gyúrt, hézagosan körberakta a gömböc alját, kisebbeket rájuk helyezte, azok anyagát már szánkón szállította. Csizmaszárából lucskot piszkált, lehuppant, s egy pördüléssel megkísérelt fejen állni.

A föld, ahol szarvasok dagasztottak, befalta a havat, horpadásban ólmos pocsolva gyűlt, tükrében az ég vakoskodott. A tócsa csücske, amelyet itatónak használtak az állatok, varasodott, egy helyütt tőzeggel elegyült: rét felszagga-tott húsa, likaiba dermedt a szurkos víz. Júliusi tarlón átüt a kék szarkaláb, ég hagyná rajta így nyomát; hófoltjait fekete legyek hintették, mintha tüzek korma volna, pehelysúlyuk is felolvaszt. Levegőben a szúnyogok életre kaptak, fénypázmák szorították oszlopokba, áttűzték szárnyaikat. A kisfiú feltűnésekor emelkedtek, alattuk nézte ficáncolásukat, felhőjük akár a füst, ugyanolyan gyorsan oszladozott, amint nyirkos ködbe süppedt a nap. Nejlontasak vitorlázott felé, szellő repítette, a kisfiú utánanyargalt, lecsapta botjával, palástot kerített vele egy zizgő-fakó iringóbokornak, görgette a szikkadt tarackfű-kalászon. Kereszt és határkő egymásnak bókolt, lyukas boglyakemence előttük térdepelt, ülőpadkájánál a hóvirág lencsefeje kandikált az avarból. Kakasmandikók levél-dárdái átdöfték a talajt, egyiknek kipattant a virága, mintha sokkanócú gyertya volna, vöröslő hunyor sárkánykarom-leveleibe bugyolálta bimbóikat. A keresztet vörös bazaltból faragták, betűi elkoptak, a gyerek késheggyel beléjük kapirgált, talapatából kitört kéttenyényi darab, hóval pótolta. Kerítést tornyozott köré, bejáratához labdányi bástyát, bogyókat hányt a tetejükre. Gyékénytorzsát húzott elő, végét meggyújtotta, s amikor gypja parázslott, a halomba szúrta.

Ráfúj: felizzott, füstje méteres csíkban egyenesen törhetett. Tölgyes felől zizegtek a levelek, a vizes törzsek újra sugaraktól csillantak. Zugaiban újraéledt az ős. Harang kondult, bongóbb hangja megbicsaklott, a kisebbnek szaporábban vert a nyelve, hirtelen elnémultak.

Hólé csorgott, üveges fénnel töltötte meg a mélyedéseket, kerek öblű barázdában nyúlt el, sűrűn, mint az olvadt faggyú. A kisiú félbetört ággal utat nyitott a víznek, aztán eltömte a nyílást, árkot vájt. A föld cuppanva engedett; a kifordított koloncokat hajszálgökök tartották egyben. A kisiú golyóbist formázott, addig csapkodta, amíg mindenütt átnedvesedett. Amikor kétméteres medret túrt, átvágta a gátat: a víz elárasztotta az öblöt, iszapredőket növesztett. Mögötte a fák nem viaskodtak, ágaiat lógázták, feszültséget vibráltak, mintha gyümölcsök húznák őket. Némán ringottak; a szél már játszott, megtépázta a hegyüket. A gyerek a vízben állt, sarkát préselte a talajba, s amikor kihúzta a csizmáját, felbugyogott a sár. Lecövekelt; a vöröses latyak olyan nyomot hagyott, mint a rozsdá. Forgókat kavart: fekete üledék hömpölygött. Örvénylésbe meredt, csillámok villództak. Belenyúlt, a meszes szemcsék a tenyerére üledtek. Kabátja bélésebe itatta a kezét.

Homály lopózott a lapályon, a dombkaréj hajlatában feltorlódott, s ahol a fák hátukra vették az eget, sötéten gyűrődött. Az erdő visszafajtotta lélegzetét, megdajkálta a napot, s ahogy csendbe merült, rőtáry sugarak lobbantak bevágásán. A kisiú a kolostorfalhoz húzta szánkóját. Valamikor zsilip zárta a medencét, kőoszlop maradt belőle, körben töltés magasodott. Patak szaladt át a ciszternán, a csurgón átbukva lelassultan csörgedezett. A gyerek paladarakokat hajigált útjába, eltérítette a folyását, követte, amíg visszatalált medrébe. Beverődő fény foltokat pettyegetett, rajtuk tiporva jutott a sziklavájathoz. Felkepickélt egy mézskőrakáson; úgy forgolódott, hogy a sárgás fény bőrét színeze. Kezét nézte, nyitotta, zárta tenyerét. Az iskolát a magtár kapta a hóna alá, barna cserepű házak, mint a felborított hajók, sodródtak a templom után. Az iskolaudvart gesztenyés zárta, ágvégeket dér ezüstözte. Elhallgattak a kutyák, máris csend szívárgott. A kéményfüst sokáig nem oszlott szét, ellaposodott, s amikor visszaszítált, karcossá tette a levegőt. Kiáltás harsant, a kisiú megremevedett, körülkémlelt. Percig mozdulatlan maradt, azután lesiklott a szánkón. Nem moccan. Körbeforgatta a fejét; görnyedten arrébb settenkedett.

Megélénkült. Felkaptatott az emelkedőn, és ügetve visszatért a hóemberhez. Egy ideig szánon ülve kémlelte teremtményét, majd felszökkent a tuskóra. Erdő rajzolt még árnyékot, a látóhatár összeforrt az éggel. Köd gomolygott, egybemosta a mezőt a kőtengerrel. A hegy olyan volt, mint egy óriás felhő, pamatok váltak le róla, kővalla vérzett, bíbor maszatként elharapódzott az égen. A széteredő nyúlvány bodrokat pöffedt, szürkült, be lehetett látni kerek ablakaikba: tiszta kékjében csillag világolt. A kisiú elvette a pörgettyút, bábakalács virágfészkébe rejtette. Befogta a fülét. Nekidöccent a hóembernek; annak lepottyant tobozorra, helyében emberi orr bukkant elő, körbekotorta. Bicskájával nyiszálni kezdte a zsineget, végül megmarkolta a penge alatt, úgy vágta el. Lelépett a tuskóról, fürkészte, mi történik. Repedés futott végig a hóember derekán, megrogyott az alja, a végén előredőlt, zuhanás közben 180 fokot fordult, a halott háttal puffant a hóra. A férfi ajkai elkékültek, felső felhúzódott; szájjüregé sötétlett, már hasonlított a hegy színéhez, fogai fehér kavicsok. Sze-

me benyomódott, bal szemhéjából körömnyi darab maradt. Arca szederjessé vált, állán, nyakán kráterek keletkeztek, varjak csipdeshették, cimpa nélküli füle hasadtan elmeredt. Nyelve kék csomóvá dagadt, töve feketébe játszott. A kislány kaparászta, mozdítani próbálta. Kiásta a cipőket, kirázta belőlük a havat, és a férfi lábujjaira erőltette. Nadrágján megtelepedett a hó, derekára is jutott, vállán domborodó jégborda, akár egy katonai rangjelzés. Megtisztogatta az alak karját, lesöprögette mellét, utána a cipőtalpaknak feszülve lökött rajta: süssanva csusszant a magaslat aljára. Kötéllel odébb vonszolta a halottat, feje avarba szántott, ráporoztak a levelek, az orr látszott, hegye fehérlett, mintha hóból lenne. Még egyszer megtaszította; akkor már a szürkületre figyelt, észrevétlen szótt a délutánba. Horizontra ült a nap, mellette a két csillag fénylőbb maradt. Szánkóját a dombnak irányozta, azután nekiveselkedett: a testet két lépéssel arrébb ráncigálta. Amerről érkezett, arrafelé ereszkedett. Az est nem mozdult, valahová a fák közé keveredett.

III.

Keletnek vitorlázó felhőflotta szántotta be az eget, fősodruk ellaposodott, a szemhatár felett egymás alá rétegeződtek. Kékes köd fátyolozta az erdőt, kioltotta a napot, sziklás lapályon mogyoróbokrok szunnyadoztak. A völgyzug nemrég kelt életre, a régi temető környékén még nem tépázta meg a csendet. A szurdok mélyén patak morgott, egyenes falú vajatba szorítva iszkolt a busa tölgyek mentén. A fákon még a hajnal ünnepélyes nyugalma ült; madarak hangjai ébresztették a völgyet, mostanra telítődött az élőlények monoton neszével. Az árnyak, ahol nem zsúfolódtak a törzsek közé, halványodtak, a tőzegláp horpasaiban úgy párálltak el, mint a nedvesség. A hegyről a katlanban elpötyögtetett lonc-cserjék hangjegyeknek tüntek, tempójelzést a táj hangulata adja. A szél bőszen muzsikált.

Kinkeriku a libalegelő fölötti magaslaton díszes nyeregben kuksolt. Csiricsaré bohócruháját öltötte magára, amelyben három nap óta minden este láthatta a publikum. Lába alatt csendességbe elegyült homályban bujdokoltak a fák, óvatos lélegzetük nem zavarta fel a reggeli bánatot. A csalit magányos részein patak pántlikája tükröként villant; az eget már leszaggatott felhőrongyok tisztogatták. A korladozó pára megvakította az erdészlak ablakát. A másik dombot ellepték az árusok; lacikonyhából négy is akadt, bodegák, faasztalok érték egymásba, ruhákat, szötteket, kegytárgyakat kínáltak; játékok és humoros szerkezetek külön sort alkottak, csecsebecsék, konyhai eszközök egy másikat, de legtöbb helyet az ételpultok foglalták el, savanyú, édes, nehéz és ingerlő illatok keveredtek egymással. Az egész város odatódult; mint karámba terelt tinók tolongtak a kialakított utcácskákon; lassan hömpölygött a tömeg, letérőkön szabadulhatott a báméskodó.

Jó előre plakátok hirdették a mutatványt. Esténként a műsorvezető is hírül adta a publikumnak, hogy tanúja lehetnek, amint a bohóc megsarkantyúzza a dombot, és elvágtat a nap irányába. A közönséget nem tüzelte a bejelentés, gyerekek kivételével mindenki úgy gondolta, szemfényvesztés az egész. Azonban a kereskedők kaptak az alkalmon, vállalják, mint mondták, hogy az embe-

reket kicsalogatják a szabadba. Ott is azt csinálják, amit különben otthon tennének hétvégeken: ehetnek és összegyűlhetnek kedvükre, és ha még valamivel a cirkuszosok is előrukkolnak, az már csak igazán ráadás. Gondoskodnak róla, hogy mindenki jól érezze magát. Jó mókának ígérkezik, magyarázták, miként teszi magát neveltségessé a bohóc, igazi derűtséget felsülése okoz. A pénteki és szombati cirkuszjegy tombolaszelvény is volt, sátrat és biciklit lehetett nyerni, s minden gyerek, aki eljött Kinkeriku produkciójára, csokoládét kapott.

Az igazgató táborig széken terpeszkedett. Mellette csoportosultak truppjának tagjai, az erőművész, a gyurmaember, idomár, légtornászok, bűvész és a többiek. A felhőrajok kigombolyodtak, rózsás pírral lebegtek. A sokaság elfoglalta a padokat és az emelvényt; a bódék előtt is álltak, vagy a fűben ücsörögtek.

A bohóc már percek óta a bemutatóra összpontosított. Gyapjúsásmagvak henyéltek a hajában, fölötte is ellustult a felhő. A háncsszürke szín, mintha az ég bőre lenne, repedt, pattogott, opálos katlanok derengtek elő, egyikük falán, akár a gyémánt, csillag fehérlett, mögötte halványan pislákol a Nyilas halmaza. Fészkelődött a hold, fakó udvarában világlott; hegyeinél a lilás ragyák: túrásai. Beszélgetés nem halkult, senki sem hitte, hogy ez a mitugrász olyat tesz, amittől eláll a szavuk. Az akrobata fiú belefúj a sípjába, elvágva a lármát. A műsorvezető, idős hölgy, nyilván egykor sokórányi tapsot kapott ő is, a szájához emelte a hangosbeszélőt, körbenézett, azután rázendített:

– Figyelem! Mindenki kész?

– Ollé! – kiáltott a bohóc cingár segédje. Estéről estére a ló hátán buzogányt dobált, és a második részben az akrobaták kilótték az ágyúból.

– Mer’ Kinkeriku már csak miránk vár!

A seregletből valaki rikkantott: – *Kinkeservit!*

Légtornászlány ábrándosan (nem lehetett tudni, gúnyból-e) a bohócnak rikoltotta: – Ne szomorítsd szívünket, kis üde! Nem való! – A társulatnak: – Érti a zamatos, hogy a szél megtelt beszélgetésekkel. Miért mart? Mert ma már mert. Mindfelől hatásos lakályos unalom, ciráda. Figar gur genti kerkár. – Álmatagon: – Vizszontlátásra, lelkem cigánymeggye. Faszingerovics az ideálom.

– Lómelegét! – tódította, aki a dobokat kezelte.

– Magvatlan József úgy tud örvendezni – tetézte a trombitás –, mint egy késdobáló, aki még nem állított be.

– Nézzék! – hevült a kigyóbűvölő hastáncos lány. – Nem az ősznek adták meg magukat a fák, hanem a hosszú hőségnek. Vagy a töprengésnek.

A hegy mögül göndörödő felhők rugaszkodtak, aljuk parázslott. Színük halványodott, ahogy legyezőszerűen darabolódtak az égre. Szél susmorgott, fenyők karéjában bujkált. Zörögtek a barna fejüket bókoló napraforgók. A bohóc kihúzta magát, rántott a gyepeln, ugyanakkor a sarkantyúját is a földre vágta. Akik távcsővel figyelték ténykedését, felnyerítettek. Ekkor megreszketett a domb, mélyében robajlott, élesedő csikorgással vegyült, azután morajlón elszakadt aljáról. Ötven métert tolt maga előtt a talajt, felgyúrte, púpozta, majd könnyedén áttörte a torlaszt; a szömörécék a föld alá fordultak, az iringós mező kockákra szakadozott, felfedte kövecses alját. A hangok tompultak, átható cirregéssé álltak, kabócahad képezne hasonlót. A halom akadálytalanul előrenyomult, növényeket elsimította, a zombékost legyalulta útjából. Nem távolodott gyorsan, egy futó kényelmes tempóban haladhatott volna mellette.

Döbönt csenddel figyelték, ezt követően rivalgás tört fel a torkokból, némelyek megkövültek, de sokan már karjukat lengették. Kinkeriku integetett, hánykolódott a nyeregben, egyszer a lélekjelenléte mentette meg, hogy ne bukjon hanyatt. A hegyváll, amelyre a város épült és elzárta a völgy útjából a tavat, elpattanó gordonkahúrok hangján megfordult. Épületek alapzata sértetlen maradt, egy sem rogyant meg; a park platánjai rázkódtak, a főtér szökőkútja aranyos színpamatot is lövellt. A hegy meglódult, s mintha vízen siklana, megbugyogott környéke, földhullámokat élesztett, később sem rendeződött régi formájába, rücskös és tagolatlan maradt. A kereszt megdőlt, s aki látta, nem hitt a szemének: Jézus leeresztette jobb karját, beesett mellkasa megmozdult, felemelte a fejét. Többen erre a jelenségre akarták felhívni a figyelmet, csak-hogy nem törődtek velük, ijesztőbb volt, ami előttük történt: házuk, ingóságuk megindult Kinkeriku után. Már üvöltöttek és hadonásztak, néhányan leszáguldottak a dombon, de ahogy elérték a völgyet, mellig süppedtek. Hasukon csúszva kikepickéltek, s amint talpra próbáltak állni, újra elsüllyedtek.

Fejveszett rohangálás kezdődött a tetőn.

– Megszökik! Kapjuk el! Viszi a várost!

A polgármestert elsápasztotta a düh, az igazgató elé rontott.

– Maga tudta ezt?! *Tudta ezt?!*

Az igazgató leintette. – Csak nyugalom! Nincs még semmi veszve. Kinkeriku jó lovas. Valamikor zsoké volt. Több fényt ad, mint a ló.

A polgármester szétvetette a karját, komikus pózt öltött, egy pillanatra hátracsuklott a feje. – De a házaink! Mindenünk! Ezt nem viszik el szárazon. – Árnyékban ácsorgókhoz ügetett.

A bohóc már csak egy pontnak látszott. Abbamaradt a hegy remegése, akadálytalanul vonult a domb nyomvonalán, morgása állandósult, mintha száz tubás ugyanazt a hangot fújná. A házak körül árnyak kavarogtak, összeakaszkodtak, majd szertespricceltek, némelyek kódorogtak, egy helyen tülekedtek, egyeseket mintha szél söpörné, hempergöztek, felpúposodtak végeik, mások a tetőkről siklottak alá, bugyogva szétterültek. Amikor felhagytak az iramlással, tárgyakhoz, növényekhez illeszkedtek, nem mindig jó helyre, fickándozásuk akkor sem csillapult. A tónak szabad út nyílt, de csak az árnyak elnyugvása után ömlött át a szoroson; nem zúdult a völgyre, hanem megőrizte ovális foltját, közepe sötéten domborodott, benne szemekhez hasonló foltok is komorlottak, aztán eltűntek, mintha lecsukódtak volna.

A domb zsugorodott, illúziót keltett, hogy elérte a horizontot, vagy tényleg rajta motozott. Rebegett a látóhatár csíkja, a sugarak fénylő maszatokként gomolyogtak körötte. Az ég mezője fakult, ahogy a nap szárogatta, kiszáradt tésztához hasonlított, ugyanúgy roppant volna, a felhőroncsok lombokra vetett árnyéka, mint a buggyolt drapéria. A város, mielőtt nyoma veszett volna, olvadozott, repedések szabdalták tornyait, tégláin ezüstös vésetek tűntek elő; domború árnyak tekergöztek a kertekben, napos tereken oszladoztak. Utoljára utcák lüktettek; pályaudvar ingott, nyújtózott homlokzata, mélyülő horpadásokba bámultak kavicsszürke ablakai. Egyszer csak lovasával eltűnt az emelkedő, átért vagy mélybe hullott, de el is laposodhatott, hirtelen játszódott le az egész, a jelenést olyan erős színkavalkád kísérte, hogy nem lehetett megállapítani, pontosan mi történt. Néhány szívárványos pöffenés után minden réginek hatott, csupán a szántó szalagja szélesedett, odvas foghoz hasonlított.

A zсібongás abbamaradt, a látvány, mely sokáig felfoghatatlannak tetszett, eltűnésével sokkolt. Két fénypatak oldalt szaladt, összefeszülten felfelé csavarodtak, sziporkázó pulzáással eggyé váltak, végül szivárványos sokszögidomként záporoztak alá. Alak nyargalt a messziségből, egyik távcsöves megnevezte a bohócot. Mindenki a galoppozóra meredt.

Nem kellett sokat várni, Kinkeriku a domb lábához kipirultan érkezett, zihált, mint a fáradt ló. Sokadalomnak kiabálta:

– Túl nagy voltam!

– Mit mond? – értetlenkedtek többen.

– Túl nagy – mondták a mögöttük állók.

– Túl nagy – ismételte Kinkeriku. – Bizony. Hiába. De tudjátok meg, ez csak cirkusz, barátaim! – Majd rácsapott a domb oldalára, és megugrasztotta a társaságot.

IV.

Öregedett a tavasz, ázott föld őszi csendet lehelt. Naplementekor a felhők válllvetve összeálltak, akár a ragacsos iszap, morgolódva esőt permeteztek. Fonalakká sűrűsödő cseppek hajoltak és hullámoztak, mint a kalászos fű, azután nyugatnak dőltek, hamarosan már szelek csapdosták tömött derekukat. Szárazerek lejtőinél megbuggyant a sötét, szórvány pisle fényektől szurkálva dagadozott. Lángsárga pallossá kített hold másodszer is megújhodott, pengéje hunyorgatta csillagveretét a gazdátlan ég acélszürke anyagának. Sünök és rágcsálók szapora neszei nélkül avíttabb lett az éjszaka. A csend törékenyebbé vált az üvegnél, határban őzdobogás karistolta, kísézője, a rókavágtá, makacsabbul tartotta magát, mint a rogyott csizmaszár. Reggelre, mint fénylő ablakok, apró harmatgyöngy-fészkek bámultak az égre, gombaszúnyogok mellettük szárítottak. A szél, amint kifújta magát, újra szárnyra kapott, mezőn törekes szalmát cibált, bazaltpúpon ülő héja felborzolt tollal belerikoltott. Elárvult hajnal után ledérnek tetszett a reggel.

Erdőperemet régi kőfejtő csorbította. Gödreiből terjengő por mozdulatlan karéjokba rétegződött, mintha hóka délibábot tornyozott volna a tájra. Szél vonaglott; ártéri föld ontotta a meleget, horpadásában lábán fülledt tavalyi fű kócolódott. Szurokfüves lapályon mézmenta illata kószált. Sárguló repceföldet pipacs szegte, kivadult bazsarózsa lapítva nyújtogatta a fejét, akár egy mérges kakas. Pangó öblű árfolyó rejtvényeket ad, mind több, kilométerekkel utóbb meghunyászkodó leágazás csalogatott a fősodortól. A gyümölcsös alatt a folyamló víz széltől gyűrt háta megsötétült, ahogy a kűsz pikkelye, süppeteg lagúnának dörgölözött, szuszmoszolva szopogatta cölöpcsonkot. Széles kobakú hegy nevenincs rétek hallgatag pettyeinek bókolt. Déli lejtőjénél sószaggal kapott lábra az aszály, mezőszélen arasznyi fakó foltokban hagyta ott nyomát. Arra a föld ürességben tátult, hajtásai felhagytak nyomakodásukkal. Az ég elmázolt felhőfolyásait a szél bucókássá borzogatta. Esthomályt görgető lanka sziki párát pipált; páraszűrőjén át alkony színeivel festett a nap. Ürömfű seprűcskéit átsugározta a fény, megapadt kazal tövében lósóska hasalt árnyékában. A kútgém a frissen meszelt viskó bejáratára mutatott. A kisfiú

a nyitott ajtóban álló vödörből merített, ivott, azután az öregasszony ágyához állt. Kitakarta a melléig, utána széket vett fel a komód mellől, a lelépő szőnyegre állította, s rákucorgott. A falon megsárgult kartonon ákombákom függött: „A tudomány az elme háborgása, álmokképek suhanása”, „...a többi ember megannyi festett koporsó, meszelt fal.” Az írás felett lábtekerces, pipázó katona pózolt, hegyvidéki móc ábrázatán borotválkozás hegei, bajusza csurgóra állt, kámpúlt szeme fennakadt, gajmós lába oszlopnak is beillett. Alatta kesze írással: *Nadrágja – hadd rágja.* A gyerek egy ideig nézte a halott ráncos arcát, a félig nyitott szemeket. Amikor megunt, fiókban kotorászott, dohányszelencéből fémpénzeket öntött a markába. Kiszaladt. Meghintázott a diófaágon, végül létrán bemászott a szénapadlásra, és a penészes gabona-szár-kötegeknek vetette a hátát. Kibújt cipőjéből és lehajította az udvarra. Fel pattant, bicskával belemetszett a szarufába, azután lefelé ereszkedett. A létra középső fokán kivárt, jobbra-balra nézegetett. Biciklijére kapott, kattogott a kerékagy, amint beletekert. A folyónál bóklászott. Elkötötte a békabuzogányba rejtett tutajt; póznán tolta magát a dermedt vízben, a felbugyogó iszapnak olyan szaga volt, mint az aggasztott túrónak. Turzás végéből a félmeztelen, aszott mellű nőt leste. Mihelyst találkozott a pillantásuk, elterült, mintha megütötték volna.

– Gyere, gyere – hívogatta a nő. Hangja vihogásba fült. – Tudok már úszni. – Megrázta a fejét, elkomorult. – Úszni-búszni mindenki tud.

A kisfiú lépésnyire tőle megfeneklett; a nő fancsali képet vágott, mintha fényes nappal meglopták volna.

– Lejjebb kössünk ki! – kommandírozott a nő. Az alkotmány megbillent súlyától. – Érzed a füstszagot? Éjjel égő fáról álmodtam. Kiabálva ébredtem: „A cipőmet! A nagyon legjobbat.”

A kisfiú partra szökött, taszított a tutajon. A nő nem moccant, borús tekintete megült a fövényen.

Nyírfaerdőn keresztül hajtott a városba. A cirkuszsátor előtt ledobta a biciklit, és a lovaknak elkerített térség felé ügetett. Lakókocsiból sárga parókás bohóc bukkant elő. Ösztövére teste megőrzött valami lószerűt. Szétültek szürke szemei, hörögve lélegzett, akár a takonykóros ló. Állat zsíros festék maszatolta, fehér kence tömítette pórusait, morzsás bajuszán sugárkévék gyöngyke csilant; arcbőre megpuhult, pofacsontján megtottyant, mint a tavaszi hó. Kezében egy bábu könyöknél elfúrészelt karja, tölcsérújjas kabátújj fedte, gyöngyös kézelő kandikált belőle.

– Megint itt esz a fene?

A szomszéd kocsiból kilépett egy testes asszony, mázas edényben kanállal koszorált. A bohóc felneszelt, mint a katonaló; megrázkódott.

– Ezt bámulod? – kérdezte a gyerektől. – Mozart Gyógyító Keze. Aki lekezel vele, megszabadítja a bajától. Sok hülye rohangál, ezt is elhiszik. Előadás előtt üvegkalitkába teszem, kis zsugáért szorongassa, aki akarja. Na, bevigyelek? Hoztál zsozsót?

A gyerek kinyitotta a markát, csillantak az érmék, a bohóc szemezgetett belőlük.

– Nyakon vágjalak? Ennyire lüke vagy? Ezek már nem jók semmire. Kint is maradsz, kiskomám.

– Mi van rád írva? – Betűzni próbálta a bohóc kitűzőjén a feliratot: – Pé-er-em... Perempóc.

– Plemplem, te kis majom. Ez a nevem.

– Lehetek én is bohóc?

– Hol az apád? – Farba rúgta. – Na mars, amíg szépen vagy.

A kisfiú megugrott, kerékpárja nyergébe pattant. A lemenő nap megszínezte a kelő holdat. Cafrangos felhő botlott át a hegygerincen, megfolyt a völgyek alján. A kisfiú szénaboglyába fúrta magát, s amikor előbújt, kivirult a hajnal, alvó lednek felett mókus makogott. Előbb még az éjszaka csenddel vajúdott, degesz mélyét szikár láng ruganyozta. A gyerek, amikor már a bodzaliget felől került, szél kuszált a felhő bozontos karimáján. Kertben szilvát evett, répát huzigált, befalta; újra a padláson termett. Rissz-rossz műanyag harcosokat és megkopott járgányokat szedett le a szemöldökfároról; két sorba állítgatta játékait.

Szakállás fej jelent meg a nyílásban.

– Itt bujkálsz hát. Varsó vagyok, tudod. Tűvé tettünk érted mindent.

– Pityizál.

– Aha. Honnan ez a temérdek fura szó? Legutóbb a lappatag volt.

– Tarkánmálla.

– Na, ezt te találtad ki. Olyan könnyen nem versz át, pajtikám. Nézd csak, Pirvetta is eljött. Ajándékot hozott. Ide figyelj, nekem megsúgta, hogy alig várja, hogy hozzá költözz. Csuda jó dolgod lesz nála, meglásd. Szeretni fogod. Ahogy a többi gyereket is.

A kisfiú O-t formált ujjáiból.

– Mi a szösz ez?

– Ó Múzeum. Kerek tárgyakat tartanak benne.

– Honnan tudod?

– Így szokták.

– Nem akarsz lejönni?

Kintről: – Pityuka!

– Hopp! Tessék. Itt is van Pirvetta. Szerintem van nála valami. Kicsi és rózsaszín. Nézd csak meg. – Felhúzódkodott. A gyerek odébb hengeredett, elslisszolt mögötte. A férfi megkerülte a bálákat, felkapaszkodott a bakra, s kinézett a kéményhez közeli kisablakon: hegyoldalban hegyesedő fehér házak úgy hatottak, mint szájban a farkasfogak. Forgatta a szemét, szimatolt. Kiszuszakolódt a tetőre, letekintett a völgyre. Ég húsító borogatása esőtől duzzadó felleg, keleti csücskének árnyéka szemfedele a mezőnek. Kósza vattafelhőt vöröses tűzfény itatta át, sárgásan tekergő belseje mintha kazán lángtere lenne, sötét fodorpotrohát hegnyek passzírozta. A férfi visszakepickélt, kinyitott egy régi újságokkal teli bőröndöt, megvájta, azután a kisfiú után eredt.

A nő a vízgűjtő hordónak dőlt, lábát felhúzta, vértócsában ült, tenyerét oldalához szorítva zihált. A gyerek a kapun túl járt, zsiszegő libapár mellett rugdalózó malacot húzott kötélen.

